

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistratevs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. XXXVII. De Consultatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

destruere, bona regia diripere, statuas frangere, imagines abolere, memoriam damnare, ita Romæ exactis Regibus vel oppressis ijs, qui regnum affectarunt. *Liu. lib. 2. & 4. & lib. 2. feud. tit. 53. de pac. tenenda. & Ambros. 1. offic. si tyranni aliquis imaginem habeat, nonne obnoxius est damnationi?*

CAPVT XXXVI.

De mixto statu asserendo.

1. **P**orrò in statu Reip. temperato, siue ex simplicibus formis mixto, venena & remedia non minùs miscentur, eoq̄ diligentius in mutui amoris conseruationem incumbendum est, quo res mixtæ pluribus morbis, difficilioribusq̄ curationibus sunt obnoxia, facile soluitur temperies leui alicuius qualitatis excessu. Itaque cùm in mixta Republica aliquid oritur quo ex mixtis alterum supergredi alterum tentat, centum Argi oculi intendendi sunt. nam subdolè plerumque hæc fiunt. caudæ omnes Sampsonicarum vulpium colligandæ sunt. nihil omittendum est, quo aliquid impediri possit supra æquitatem instituti increfcere.

In mixto statu omnes oculi intendendi ne quid supra alterum increfcet.

CAPVT XXXVII.

De Consultatione.

1. **R**erum humanarum augustissimum esse Consultatione vti, scripsit Philosophus *epist. ad Alex.* quare inter augusta imperij negotia, & post tractatas rerum materias, de earum vsu, qui in deliberatione atque consultatione capitur, paucis dicendum. Itaque cùm multa cura summo Imperio insit, certum est Principem suâ scientiâ non posse cuncta complecti. assumi oportere & alios in partem curarum, & plurium consilia æstimari. rectè Otho apud Tacit. 1. *hist. eternitas rerum, & mea cum vestra salus incolumitate Senatus firmatur.* ad eamq̄ proportionem dicendum de Iudicibus, Magistratibus, seu Rectoribus Prouinciarum. ad omnes spectat illud *Eccles. 33. Sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.*

2. Ferunt Augustû consilijs Mæcenatis, & Agrippæ per mortè orbētū, multa memoriâ repetentè improuidè gesta, exclamasse; *Horum nihil*

Rebus gerendis præmittenda.

nihil mihi accidisset, si aut Mæcenas, aut Agrippa vixisset. Quare & Titus Vespasianus amicos elegit, inquit Suetonius, cap. 7. quibus etiam alij post eum Principes, ut & sibi & Reipublicæ necessarijs acquieverunt. & rarò eminentes viri non magnis adiutoribus ad gubernandam fortunam suam sunt vsi. & iam olim ob assidua Senatus & Magistratum consilia adagium fuit Romanum sedendo vincere. Videamus itaque breuiter qui eligendi, quomodo audienda consilia, & quibus acquiescendum.

Amicos, inquit Suetonius, elegit. nullum enim maius boni Imperij instrumentum, quàm boni amici. Plin. in paneg. Fidos ergo, & præsentem Imperij statum amantes. virtutes, dotisque, quas quis desideret satis lib. 1. descripsimus, speciatim id animaduertendum, ne nimia ingenia, acuta illa atque ignea sumantur, nouandis quàm regendis rebus aptiora: paria negotijs, non quæ supra sint: flexibilia, & quæ tempori aptare se possint. Temporibus parere omnes politici præcipiunt. Faciet, inquit Seneca, sapiens etiam quæ non probabit, ut etiam ad maiora transitum inueniat; nec relinquet bonos mores, sed tempori aptabit, & quibus alij vtuntur in gloriam, aut voluptatem, vtetur rei agenda causa.

Elegit, inquit Sueton. amicos, quibus etiam alij post eum Principes acquieverunt. perperam enim agunt, qui initio Magistratus aut Imperij decessoris consiliarios vel assessores repudiant. Amicum patris tui ne dimiseris. Prouerb. 16. Eccles. 19. eos quidem intelligo, qui ita se gesserunt, ita vixerunt, ut eorum probetur fides, ac integritas. liberos decet esse heredes, non modò facultatum, sed etiam amicitiarum paternarum. non est amicitijs vtendum ut floribus, tam diu gratis, quàm diu recentibus. Præterquam quod antecessorum consiliarij rerum gestarum causarumque sint gnari, quas qui ignorant, eundem finem rarò attingunt. ex illis eadem Reipublicæ administrandæ facies, ex his noua apparet. in quibus duabus rebus magnum momentum ad continendum in officio subditos, aut ad nouandum animandos.

Ingenia rursus indefessa, quibus hoc persuasum, vigilando, agendo, benè consulendo prosperè omnia cedere: quibus assidua cura Reipublicæ molesta non sit. qui non existiment negotium esse Principis, & otium Senatoris. Vidisti, inquit Salomon, Prouerb. 22. virum velocem in opere suo? coram Regibus stabit.

Iterum senes, quibus etsi corpus annis infirmum, ingenium sapientiâ validum sit. quos experientia & rerum multarum vsus erudijt, atque effecit ut acutiùs quàm alij prospiciant. qui morum

animorumque prouinciæ sint gnari, sciantque, ad consilium de Republica dandum, caput esse nosse Remp.

7. *Fidi.* Qui eâ doctrinâ sint imbuti, de qua Plato *Epistol.* 10. constantiam, fidem, animi sanitatem, ego aio veram philosophiam esse, aliàs autem quascumque & aliò tendentes sapientias, si elegantias & argutias dixerò, verè censeam appellasse.

8. *Togati.* Sed & illud ex *Cassiodoro* 3. *variar. epistol. trigesima tertia*, nihil dignius esse, si & Senatorio vestiatur honore, togata professio. & *Plauti epidic.*

————— *hic erit optimus,*

Hic poterit cauere rectè, iura qui & leges tenet.

Vnde mirum non est quòd Alexander Imperator adolescens, Syrus, alienigena, tam benè imperarit, qui tam multos Iureconsultos adhibebat consilijs, & imprimis *Vlpianum*, quem nunc parentem, *l. 4. Cod. locati.* nunc amicum vocat, *l. 1. Cod. de com. stip.*

9. *Linguarū periti.* Linguarum etiam peritiam desiderem. *Linguarum enim diuersitas* inquit *Augustinus de essentia Diuina*, hominem alienat ab homine. & historix cognitionem. quæ verissima disciplina est, exercitatioque ad res ciuiles. conglobata quædam & coaceruata sapientia, hominumque multorum mens in vnum collecta. qui præteritorum meminerit, de futuris etiam rectiùs deliberabit. rectè *Alexandro fuit consuetudo*, inquit *Lampridius*, in eius vita, vt si de iure, aut de negotijs tractaret, solos doctos, & disertos adhiberet: si verò de re militari, milites veteres, & senes bene meritos, & locorum peritos, ac bellorum, & castrorum, & omnes literatos, & maximè eos qui historiam norant, requirens, quid in talibus causis, quales in desceptatione versabantur, veteres Imperatores, vel Romani, vel externarum gentium fecissent.

10. *Veritatis amantes.* Nunc in ipsa consultatione optem eos qui veritatis sint amantes. Veritatem vt filiam Iouis venerentur. non vt blandiantur auribus: sed malint veris offendere, quàm placere adulando. qui, vt *Epaminundas*, ne ioco quidem mentiantur. quibus linguam non suspendat inclusam metus, qui non quæ potentibus placent spectent, corporumque umbras imitantes, omnibus illorum dictis assentiantur; quibus denique consiliorum gubernaculum lex Diuina sit, qui veri copiam faciant, non perplexa, & quo ducantur inclinatura respondeant.

Veri-

Veritatis comitem ergo desiderem, libertatem, & constantiam. quâ non interdum alia atque alia decernant, nec ut eorum qui dominantur similtas aut arrogantia fert, ita bonum malum-^{11.} *Liberi.* vè publicum existiment. non peruicaciam tamen admisero, quâ rationi meliori allatâ non cedant, aut rei mutationi. non est turpe cum re mutare consilium. melius est recurrere è medio cur-^{12.} *Constantes.* su, quam malè currere. Constantia enim non est nisi in bona causa, & cui subsit veritas. quæ vbi deprehensa est, nihil tam deceat, inquit Cicer. lib. 1. de off. quàm in omni re gerenda consilioque capiendò ser- uare constantiam: sic tamen ut modesta & prudens moderatio adsit. sicut enim constantia non sinit hominem deprauari, sic peruica- cia non corrigi: proinde sicut illa laudanda, sic ista est emen- danda.

Iterum in dando consilio, *Omnes homines*, inquit Salustius, qui ^{13.} *Affectibus vacui.* de rebus dubijs consultant, ab odio, amicitia, ira, atque misericordia vacuos esse decet. Affectus ut in plerisque sunt diuersi, ita iudiciorum di- scordiam & peruicaciam generant:

————— *scissura domestica turbat*

Rem populi, titubatque foris, quod dissidet intus.

Peruicacia porrò maximè consultantibus nociua est. boni, & ^{14.} *Non perui- caces.* prudentes sicubi ipsos errare contigerit, indicatæ veritati libenter assentiuntur. at vulgus ineptum contumacissimum est. at multi vulgi vitia habent. Augustum in Spirensi Senatu decretum; *A dis- sidijs vtrimque contumelijsque abstinento: paci & concordie mutue studen- to.* & rectè Plinius, *Singulis re integrâ dissentire fas esse;* peracta, quod pluribus placuisset cunctis tuendum. absint qui errare malunt & eam sententiam quam adamauerunt, pugnacissimè defende- re, quàm sine pertinacia quid constantissimè dicatur exqui- rere.

Nihil attinet dicere abesse debere pecuniæ studiosum, futu- ^{15.} *Non cupidi.* rum perfidum Consiliarium, Iudicem irreligiosum, Magistra- tum quæstui & muneribus obnoxium. abesse debere & eos qui improuidi, & arrogantes cum securitate quidem decernunt, & in ipsa rerum administratione deficiunt. qui non meminerint Hermocratis ad Syracusanos, *Quoniam*, inquit, *Athenienses propediem huc sunt appulsuri, videte quâ ratione pro viribus, opibusque vestris ipsos honestissimè propulsaturi sitis: & caute, ne per hostium contemptio- nem ab ipsis imparati opprimamini, neque rumoribus, & nuncijs alicundè allatis fidem non habentes rerum summam negligatis.* hæc pestis plerumque hodie potentissimos ludibrio exponit.

Cun-

16.
Festini
lentè.

Cunctatorem & celerem prout & casus, & tempus expostulant amo. qui non inutili cunctatione agendi tempora consumat, nec audeat satis, nec prouideat: qui in gerendis negotijs non ignoret sequendas temporum oportunitates, & in occasione rerum desidi-
diam, ac tarditatem omnem quàm diligentissimè fugiendam; & è contrario, cùm mora sine periculo esse potest, tutiorem esse cunctationem, ac tarditatem. Fabius ille Max. cunctando restituit rem. Aratus Achæorum Dux in consilijs, inquit Polyb. lib. 4. *segnis erat, in subeundis periculis timidus, quo factum est vt triumphis maximis omnem Peloponesum impleuerit.*

His igitur in rebus rursus valet prudentia, & illi sunt ad discendum, qui ex præteritis atque presentibus rectè de futuris coniecturare norunt, atque in quamcumque partem futurorum incertitudo inclinauerit, solertia expedire consilia: & cæteroquin, quantum fieri humanitus potest,

Commisisse cauent, quod mox mutare laborent.

Quod exactiùs obtinent, qui à pueris ad Rempublicam sunt formati, pridem in ea versati, pluribus cingulis vsi, gradatim prouecti, per Virtutis ad Honoris ædem ducti, qui alium post alium sibi Magistratum peperere, semperque in potestatibus eo modo agitauerunt, vt ampliore, quàm gerebant, digni haberentur: qui non tantùm res oculis visas, manibus tractatas norint, sed & gesta maiorum, atque historias domesticas atque externas: qui consiliorum atque euentuum commoda atque incommoda animaduuerint, quæ morâ, quæ festinatione consilia fuerint corrupta. vbi ergo, inquebat Petrus Aldobrandinus, vrget temporis angustia, accelerandum non est, sed maturandum; illud enim inconsiderati est animi, hoc verò prudentis.

17.
Facili.

Tandem & taciturnitatem omnimodo exigo; si enim magna pars est rei benè gerendæ nosse hostium consilia, tanta ex aduerso est ea celari. Taciturnitas, inquit Valerius, *optimum atque tutissimum rerum administrandarum vinculum*: & Plinius, *Tempestiuum silentium ait rem esse sapientissimam*. Sanè diligentius tuenda sunt deposita verborum, quàm pecuniarum. pauci sunt qui auro corrupti deposita arcana suorum Principum prodant: multi qui incuriâ, indiligenti custodiâ, de illis imprudenter dissertando, dum sermones ab alienis auribus capi possunt, vel chartas arcanas infidis ministris fidunt; ex quibus alij per plures interpositas personas, auro corrupti ea tanquam rerum nouarum curiosi dumtaxat expiscantur. Absint ergo à conuiujs de arcanis colloquia. Vno redun-

redundante nē secretum quidem onerati continent. quod suum alienumque est, pariter effundunt. Optimè Diuus Ambrosius, *De Elia & ieiunio*, cap. 17. Plerique, inquit, vino vtuntur vt eculo, & quibus tormenta non eliciunt vocem proditionis, eos tentant bibendo, vt patrie statum, salutem ciuium, defensionis sue prodant consilia. ita fecere Crassus, Bonosius, atque hodiè nihil est frequentius.

Eumene Rege in Senatu Romano audito, cum de toto bello aduersus Persen deliberatum esset, in præsentia nihil, præterquam fuisse in Curia Regem, scire quisquam potuit. Bello denique perfecto, quæque dicta ab Rege, quæque responsa essent emanauere. quot hodie vbique rimæ! aurículas asini quis non habet!

Alterum quod prodendis consilijs occasionem dat, est consulti-
torum discordia, dum inuicem animis & sententijs dissident, & quique apud amicos de alteris conqueruntur.

Tertium est, vt quantacumque sit communio diuini humanique iuris maritum inter & vxorem, nullatenus tamen cum hac ille arcana Principis communicet. *Ab ea quæ dormit in sinu tuo custodias claustra oris tui.*

Deuenimus nunc ad eum, qui consultatione vitur, Magi-
stratum, Iudicem, Principem. eius partes sunt ita se exhibere, vt consultos non habeat tamquam pædagogos, non eorum arbitrio regatur, non aliorum consilia dumtaxat otiosè audiat, sed ipse quoque de rebus diligentissimè cogitet, examinet consilia, & non citò facili credulitate ad falsa prolatur. non tam quis dicat, sed quid dicatur expendat.

Quandoque est olitor non importuna locutus. & aliquando sapientissimi falluntur; contemptus dat optimum consilium.

Libertatem porrò non concedat tantùm sed iuuet, vt maxime iuuenes animet, verecundioresque, ne seniorum antiquitati cedant, néue pudore vitioso illis contradicere nolint, & minùs sint libera eorum suffragia. propositâ libertate vniuscuiusque sententiam certò cognoscat, collaudet etiam honoretque benè consulentes, nec alios ignominiâ afficiat, aut culpet. defuturi sunt qui suadeant, si malè suasisse periculum sit. Augustus seriò omnes cohortabatur, vt suum sibi consilium aperirent, annuens eis omnem libertatem. Hadrianus etiam non ægrè ferebat admoneri, & corrigi, vel ab humili persona. sic vt præter sententiam etiam subitò ac fortuitò iuuaretur.

Assentatores, & quos videt non ex animi sui sententia suadere, dissuadere; sed adulandi certamine, vnaque contentione, quis

18.
Cōsultans.91.
Libertatem
iuuet.

20.

Assentato-
quis
res oderit.

quis blandidissimè fallat ; æstimet in consilio Reipublicæ perniciem maximam adferre ; patriæ virtutisque inimicos , vt coruos esse. illi mortuorum oculos , hi viuorum animos ac mentes perdunt , & excæcant. claudendæ aures aditusque ijs , quibus omnia potentiorum honesta , atque inhonesta laudare mos est. Denique suspectos habeat , qui alios arcent. Principes perdunt , qui eos à populo semouent , qui soli internuncij sunt , aliud quàm respondetur sæpè referentes , claudentes Principem suum , & agentes ante omnia ne quid sciat.

In assentatione credat Theophrasto , turpe colloquium esse , & obsequium omne assentatorum utilitatis gratiâ institutum ; quos & Socrates dicebat , vt lupos canibus , similes esse amicis : diuersa tamen studia sequentes : & Diogenes vt sepulchra , quæ solum amicitie nomen inscriptum habent. quos Terentius describens optimè assentatorem ita loquentem facit post cætera ;

Quidquid dicunt , laudo : id rursum si negant , laudo id quoque.

Negat quis ? nego : ait ? aio : postremò imperavi egomet mihi

Omnia assentari : is questus nunc est multo vberimus.

Is vsus etiam nunc est frequentissimus : paucissimi Principes satis hoc genus hominum noscere , vitareque potuerunt. non Alexander , non Cæsar , non Crassus , non alij magnis illis similes. quisque sibi est indulgentior ; & quamuis suorum vitiorum conscius , palàm tamen laudari amat. Ioannes Papa XXIII. cum plus æquo laudaretur , Scio , inquit , me ludi , sed falsa quoque laus me delectat. sed multi adulatorum consilijs in præcipitia acti serò eorum laudes sunt detestati ; prudentes tempestiuè. Augustus vt pestem reiecit. Iouinianus testatus est , se deprehendisse , non eos Deum colere , sed purpuram. Alphonfus nihil magis est auersatus , quàm adultores. Constantinus tineas , & forices Palatij appellauit. Tiberius summè odit. Pensennius Niger laudes audire noluit ; Viuus , inquit , volo placere ; mortuus etiam laudari. Attila carmen in ignem coniecit , quo poëta pro more originem eius ad Deos retulerat. Igitur Consultans Principum laudatorum exemplo genus hoc hominum hostiliter amicum canepius & angue oderit , & à veris amicis determinet : hos quidem , vt in rem Consultantis & publicam consulentes , æstimet , obseruetque ; illos autem , vt in rem suam , quæstumque mendacij.

21.

*Publicum
bonum
spectet.*

Præferat semper in omni deliberatione Consultans honestatem , virtutem , bonum publicum. ea omnino deliberanda non sunt , in quibus est turpis ipsa deliberatio. salutem
Rei

Reipublicæ tueri nulli magis conuenit, quàm Principi. ita se ostendat Rempublicam gerere, vt sciat populi rem esse, non propriam.

Ad hæc numquam Consultans demonstrat indignationem aduersus eos, quorum bona consilia successu caruerunt. solus Deus rerum exitum in potestate tenet. sæpè praua magis, quàm bona consilia prosperè eueniunt. vulgus eorum fidem qui in dandis consilijs, & in gerendis rebus solent versari, ex euentu solet æstimare.

Tandem auditis consultorum consilijs iudicium suum Consultans ipse suspendat, gnarus eam esse regalem virtutem celerius necessaria sentire, & tardiùs in verba prorumpere. rarò admodum quid facturus sit præ se ferat, nec sermone tantùm celet: ipso aspectu & vultu non reuelet sua decreta. quid facto opus sit, cum multis deliberet: quæ agere voluerit, cum paucis communicet. & vbi optimum ex omnibus consilium ceperit, apud se solum teneat, ne aduersarijs hoc indicetur, & insidijs eorum appetatur. Concilio soluto, si res moram patiatur, Consultans rationes vtriusque sententiæ memoriâ repetat, ac ruminantium animalium instar, iterum, iterumque mandat, digerat, concoquat,

————— *Per noctem plurima voluens.*

Nox dabit consilium. antelucana cogitatio declarabit, quid bono publico magis expediat. Non tamen à consilijs facile abscedat eorum, quos pridem expertos, sagaces, fidelesque cognouerit. elegit, inquit, Seuerus amicos, quibus etiam post eum Principes acquieuerunt. acquiescat, nisi melior omnino ratio secus suadeat.

Et vt veteres etiam Deos in consilium adhibebant, auguria, & auspicia sectabantur, ita & Christianus sapientiam à Deo expostulet, & Christianè illud ethnici sectetur;

————— *si consilium vis;*

Permites ipsis expendere Numinibus, quid

Conueniat nobis, rebusque sit vtile nostris.

Deum inuocet, vt consilia optima inspiret, dirigat, prosperet. apud ipsum est sapientia & fortitudo, ipse habet consilium & intelligentiam. ipse dat mortalibus sapientiam, & ex ore eius prudentia & sapientia: ille quem voluerit spiritu intelligentiæ replebit, & tanquàm imbres mittet eloquia sapientiæ suæ, & diriget consilium eius, & disciplinam; sine illo sana consilia in finem insanum desinunt. manum injicientibus fati hebetantur sensus hominum. cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiae nostræ; Deus autem dat consilia magna, & recta: qui confidunt in illo, intelligent veri-

P p

tatem.

tatem : à peccatis puri expectent quod *Iudith cap. 5.* Achior ad Holofernem ait, *Non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui.*

CAPVT XXXVIII.

Monita Miscellanea.

INstruximus hactenus Iudicem variâ disciplinæ supellectile, siue decernat vt Iudex, siue ordinet vt Magistratus, siue consulat vt Senator; omnemque in legitimos ordines commeatum digessimus. superest vt quemadmodum exercitum lixæ, calones, aliaque id genus confusa turba sequuntur; ita hîc extra ordinem Miscellanea monita varij generis subiungamus: quæ si exactè singula pertractanda forent, in immensum voluminis oceanum excurrerent. Reliquimus ergò mox augustè consultantem, cum summo Numine. id rursùs repetendum est. finis omnis atque initium à Deo sumendum. ideo ille Alpha est & Omega. omni ergo in deliberatione, omni in actione eum sibi proponat, inuocet, veneretur. per eum *Reges regnant & legum conditores iusta decernunt.* Rectè Cambises ad Astyagem: *Dei esto amicus, in eundem pius, nihilque aggrediaris, nisi Diuino Numine implorato. imbecillis enim est & hebes mortaliū natura. nihil autem Dei sapientiam latet. omnia ex sententia eis cedunt, quibus illa præsto est. oculi Domini contemplantur vniuersam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfectò credunt in eum.*

Post diuina principia, inter humana imprimis Nosse se ipsum oportet, quo iure præsit, imperet, regnet: optimo, maximo, an restricto. cuius ob rei ignorantiam incuriamve, multi se atq; Remp. *perdiderunt. neque res eget exemplis è cœlo descendit. νόμιον οὐρανῶν.* Noscenda natura vulgi est, & quibus modis temperanter habeatur: noscendus populus cui quis præest, quibus moribus, quibus legibus, quibus fœderibus contineatur, quos domi vereatur, quos foris comiter obseruet. cum populo ita agendum, ne quid ingenio eius displiceat. affectanda eius beneuolentia, in Principem statumque publicum prompta inclinatio, & amor. eâ tamen temperie, vt ne aut reuerentia terrore, aut amor humilitate capterur. ita habeatur vt pareat, non vt seruiat. beneficentiâ mulcendus est, tantaque indulgentiâ, quantam legum benignitas permittere possit.

Inter hæc tamen, eâ viâ incedendum est, vt existimatio, auctoritas, atque vis Imperij nullatenus remittatur: vt facilitas non

1.
Omnibus
diuina ap-
precatio
prænit-
senda.

2.
Noscit qui
regit seipsum
quo iure
præsit.

3.
Noscit quos
regit, pla-
ceat.

4.
Salua au-
toritate.